

PÖYTÄKIRJA

Kansalliskirjasto
Kansalliset kirjastoverkkopalvelut
Tulosneuvottelujen valmistelu

Aika: 24.11. klo 14-16

Paikka: Unioninkatu 36, Kai Ekholmin huone

Läsnä:

Maija Berndtson, yleisten kirjastojen neuvosto
Dorrit Gustafsson, Kansalliskirjasto
Ari Muhonen, yliopistokirjastojen neuvosto
Ulla Ohvo, AMKIT-konsortio
Elisa Paavilainen, erikoiskirjastojen neuvosto

Puheenjohtaja: Kai Ekholm, Kansalliskirjasto

Esittelijä: Kristiina Hormia-Poutanen, Kansalliskirjasto

Sihteeri: Jaana Koivisto-Nieminen, Kansalliskirjasto

ESITYSLISTA

1. Kokouksen avaus

Puheenjohtaja avasi kokouksen ja jakoi kirjastosektoreiden puheenjohtajille Kansalliskirjastossa meneillään olevan näyttelyn "Underground" luettelon. Hän kertoi Kansalliskirjaston organisaatiomuutoksesta. 1.3.2007 alkaen Kansalliskirjastossa tulee olemaan neljä toimintoa, joiden päälliköt tekevät johtajasopimukset ja heillä tulee olemaan tulosvastuu.

2. Esityslistan hyväksyminen

Esitys: Hyväksyttäneen.

Päätös: Esityslista hyväksyttiin, mutta lisättiin kohtaan 6. "muut asiat" erikoiskirjastojen tarpeet tällä hetkellä.

3. Kirjastoverkkopalveluiden vuoden 2007 toimintasuunnitelma: lähetekeskustelu

3.1 Kansalliskirjaston tavoiteohjelma 2007-2009: Kirjastoverkkopalveluita koskeva osuus:

Kansalliskirjaston keskitetyt kirjastoverkkopalvelut koostuvat Opetusministeriön Kansalliskirjasto 2002 -seurantaryhmässä määritellyistä peruspalveluista (tietokannat, verkkoaineiston hankinta, digitaalisen kirjaston ohjelmistot, standardointi, yhteistilasto) sekä näiden palvelujen johtamisesta, koordinoinnista ja kehittämisestä. Kirjastoverkon asiakastyytyväisyyskyselyn perusteella vuoden 2007 kehittämiskohteiksi priorisoitiin tieteellisten kirjastojen yhteistilaston kehittäminen niin, että se aiempaa paremmin kuvastaa kirjastotoiminnan tuloksellisuutta ja tehokkuutta. Kirjastotoiminnan vaikuttavuuden mittausta sekä määrällisesti että laadullisesti on seuraava tulossopimuskauden keskeinen kehittämiskohde. Kirjastoverkko priorisoi myös kirjastojärjestelmän ja kansallisen tiedonhakuportaalin kehittämisen.

Helsingin yliopisto esitti Kansalliskirjaston kahta kirjastoverkkopalveluihin liittyvää rakenteellisen kehittämisen hanketta opetusministeriölle: kirjastokonsortioiden laiteuudistushanke sekä Linnea2-kaukopalveluohjelmistohanke, joista ensimmäiselle myönnettiin rahoitusta. Tehokkuusnäkökulma on tärkeä muidenkin palvelujen kohdalla, esimerkkinä julkaisuarkistopalveluiden kehittäminen yhteistyössä kirjastosektoreiden kanssa. Myös tietokantojen kansalaiskäytöstä tehtiin esitys.

3.2 Kirjastoverkkopalveluiden toimintasuunnitelman 2007 luonnos:

Kuten kirjastosektoreiden työvaliokuntien yhteiskokouksessa 21.3.2006 toivottiin, kirjastoverkkopalveluita koskevaa vuoden 2007 toimintasuunnitelmaa käsitellään tällä kertaa jo valmisteluvaiheessa, jolloin sektoreiden kommentit voidaan ottaa paremmin huomioon. Liitteenä 2 oleva toimintasuunnitelma on siis luonnos.

Esitys: Keskustellaan kirjastoverkkopalveluiden vuoden 2007 toimintasuunnitelmasta.

Päätös:

3.1 Kristiina Hormia-Poutanen esitteli Helsingin yliopiston kanssa neuvoteltua, vielä allakirjoittamatonta,, Kansalliskirjaston tavoiteohjelmaa 2007-2009 , joka oli esityslistan liitteenä 1. Siinä mainituista rakenteellisen kehittämisen hankkeista ainoastaan laitteistohankintaan myönnettiin rahoitusta, ja summana oli 600 000 euroa.

Yhteistietokantojen kansalaiskäyttöä koskevaan esitykseen on saatu kielteinen päätös. Ari Muhonen huomautti, että yhteistietokantojen sisältöä on kuitenkin mahdollista hakea jo nyt ilmaiseksi Worldcatin, Frank-monihauun ja pian myös Google Scholarin kautta. Tämän voisi esittää perusteluna opetusministeriölle yhteistietokantojen saamiseksi maksuttomiksi kaikkien käyttöliittymien kautta.

Maija Berndtson pyysi, että taulukossa 4 mainittuun summaan liittyvistä hankkeista kerrotaisiin tarkemmin: Tiedonsaantiedellytysten parantaminen

- tietokantojen kansalaiskäyttö
- perusaineistot
- e-aineistojen hallinta (ERM-järjestelmä)

Kristiina Hormia-Poutanen totesi, että mainitut hankkeet on laitettu yhteen yksinkertaisuuden vuoksi, vaikka niillä jokaisella onkin omat rahoituslaskelmansa. Näihin hankkeisiin ei siis saatu rahoitusta, ja jatkossa tulee sopia kirjastoverkon kanssa, ovatko ne edelleen ajankohtaisia.

3.2 Kristiina Hormia-Poutanen esitteli kirjastoverkkopalvelut-päätoiminnon 2007 toimintasuunnitelmaluonnoksen, joka oli esityslistan liitteenä 2. Siinä on käytetty rakenteena tulosprismaa. Kirjastosektoreiden edustajat kommentoivat seuraavia kohtia:

- ”Perusaineistojen jakomalli uudistettu”, muutetaan selvennyksen vuoksi muotoon ”Perusaineistojen jakomallin rakenne uudistettu”.

- Aineistojen yhteiskäytön mittarina ollut kaukopalvelusovellusten kate (UB) kannattaa vaihtaa, sillä ohjelmistolle tulee olemaan vaihtoehtoja.

- Open Access –kohdassa voisi jollain tavalla tuoda esiin yhteistyön AMKIT-konsortion kanssa.

- E-lehtien osuus maailman e-lehdistä (90% e-lehdistä lisensoitu) olisi yksi harkittava mittari. Se vaatii jonkin verran laskemista, sillä nyt monet e-lehdet ovat monissa ”paketeissa” mukana.

- Tavoitteesta "NELLI on ensisijainen käyttöliittymä tietokantoihin" keskusteltiin. Todettiin, että se voi olla Kansalliskirjaston tavoite, sillä Kansalliskirjasto on valinnut sen tarjoamukseen ohjelmistoksi. Kirjastoilla voi olla tavoitteena edistää myös muita käyttöliittymiä, mutta kirjastoverkko voi silti hyväksyä Kansalliskirjaston itselleen asettaman tavoitteen. Sama pätee myös muissa Kansalliskirjaston tarjoamissa ohjelmistoissa.

- Edelliseen liittyen Kristiina Homia-Poutanen kertoi Kansalliskirjaston siirtyneen käyttämään julkaisuarkistoissa DSpace open source -ohjelmistoa. Kansalliskirjasto ja AMKIT-konsortio ovat päättäneet tehdä yhteistyötä OA-hankkeissaan, joille opetusministeriö on myöntänyt rahoitusta. Elisa Paavilaisen mukaan Kansalliskirjaston antama OA-tuki voisi olla esimerkiksi "benchmarkingia", jota kirjastoverkko voisi hyödyntää.

Uuden kirjastoverkkopalvelut-toimintasuunnitelman rakennetta kommentoitiin seuraavasti:

- Pidettiin kunnianhimoisena pyrkimykseenä seurata näin suurella tarkkuudella toimintaa.
- Dorrit Gustafsson kertoi, että Helsingin yliopiston laatujärjestelmäprojektissa Kansalliskirjaston prosessit määritellään uudelleen ja siinä tarkennetaan toimintasuunnitelmassa käytettyjä mittareita
- Todettiin, että toimintasuunnitelma on selkeä, mikä lisää sen informatiivisuutta kirjastoverkolle.

4. Vuoden 2008 budjettiesitys: lähetekeskustelu

Seuraaviin hankkeisiin on suunniteltu esitettäväksi lisärahoitusta vuoden 2008 budjettiin:

- Aineistomäärärahan korotus (AMKIT)
AMKIT-konsortio haluaa esittää aineistomäärärahan korotusta vuosille 2008 ja 2009. Luonnos esityksestä on valmisteilla, ja sen jättöaika tulosneuvotteluja varten on tammikuu.
- OA-julkaisemisen edistäminen.
SeAMK:n kansallinen hanke-esitys käsiteltävänä opm:ssä, KK:n palvelu- ja tuki hankkeeseen liittyen (AMKIT).
- Rahoitus perusaineistoihin (kaikki sektorit)

Esitys: Keskustellaan vuoden 2008 lisärahoitustarpeista.

Päätös: Kai Ekholm kertoi opetusministeriön kanssa käytävästä tulosneuvottelusta. Uusiin avauksiin kannattaa ottaa korkeintaan 1-2 asiaa. Digitaalisen kirjaston kehittäminen on ollut prioriteettinä.

Neuvottelukäytänteet ovat Kansalliskirjaston toimialan muutoksen jälkeen muotoutumassa uudelleen. Kirjastosektoreita kuullaan ennen tulosneuvotteluja (vrt. nämä tulosneuvottelujen valmistelukokoukset). Varsinainen neuvottelu käydään kahden johtajan välillä. Aikaa on tunti, ja kirjastosektoreilla on mahdollisuus käyttää neuvottelussa lyhyt puheenvuoro.

Kai Ekholm kysyi kirjastosektoreiden edustajilta, kumpaa mallia he kannattavat:

1. malli: Kirjastosektorit valitsevat keskuudestaan yhden sektorin edustajan, joka puhuu kaikkien sektorien puolesta.
2. malli: kaikilta sektoreilta on mukana neuvottelussa edustaja.

Päädettiin ehdottamaan opetusministeriölle 2. mallia. Opetusministeriö tekee lopullisen päätöksen menettelytavasta.

Opetusministeriölle menevä esitys käsitellään 22.1.2007 Kansalliskirjaston johtokunnassa. Sovittiin, että kun ministeriön tarjous on saatu, kirjastosektoreiden ja Kansalliskirjaston edustajat kokoontuvat ennen tulosneuvottelua.

Dorrit Gustafsson toteisi, että neuvottelussa käsitellään Kirjastoverkkopalvelujen osalta nimenomaan yhteisiä palveluja. Esityksiä, jotka koskevat vain yhtä sektoria tulisi käsitellä sektorien omilla tulosneuvotteluissa.

5. Tiedotusasiat

5.1 Kansalliskirjaston uusi johtokunta

Kansalliskirjastoa koskevassa uudessa Yliopistolaissa säädetään että Kansalliskirjaston johtokunnassa on enintään 13 jäsentä ja heillä on henkilökohtaiset varajäsenet. Helsingin yliopiston konsistori nimittää johtokunnan jäsenet ja varajäsenet sekä jäsenten keskuudesta johtokunnan puheenjohtajan. Konsistori on päättänyt, että johtokunnassa tulee olla yksi henkilöstön keskuudestaan valitsema edustaja.

Opetusministeriö tekee konsistorille esityksen ministeriötä ja kirjastoja edustavista jäsenistä ja heidän varajäsenistään kirjastoja kuultuaan. Helsingin yliopiston ehdotuksesta konsistori nimittää johtokuntaan yhtä monta jäsentä ja heidän varajäsentään kuin opetusministeriön ehdotuksessa on. Lisäksi johtokuntaan nimitetään enintään kolme jäsentä ja heille varajäsenet opetusministeriön ja Helsingin yliopiston yhteisen ehdotuksen perusteella.

Kansalliskirjaston johtokunta tekee esityksen kirjaston johtosäännöksi ja talousarvioksi Helsingin yliopistolle. Johtokunta vahvistaa kirjaston toiminta- ja taloussuunnitelman ja ratkaisee muut kirjaston toiminnan kannalta laajakantoiset asiat.

Johtokunta nimitetään ensi kesänä.

Yhteiskunnan edustaja voisi olla mm. kirja-alan edustaja.

5.2 Laitteistouudistus (rakenteellinen kehittäminen)

Kirjastokonsortioiden laitteistoympäristön uudistushanke sai Opetusministeriöltä rahoituksen kaudelle 2006–2007. Tarkoituksena on korvata nykyiset viisi palvelinta yhdellä. Tavoitteena on leikata vuotuisia kustannuksia ja parantaa laitteiston tehoa. Hankkeessa on seuraavaksi vuorossa palvelimen valinta.

Ohjausryhmä jatkaa tietyin muutoksin.

5.3 Perusaineistojen kartoitus

Kirjastosektorit nimesivät keväällä kukin kaksi edustajaa työryhmään, jonka tavoitteena on tehdä ehdotus perusaineistoista vuoden loppuun mennessä. Ryhmän työn tuloksena on koottu kaikilta neljältä kirjastosektorilta priorisoidut esitykset perusaineistoiksi. Lisäksi kaikki FinELibin asiantuntijaryhmät ovat antaneet omat esityksensä. Ryhmä on keskustellut aineistojen määrittelykriteereistä ja vertaillut aineistoesityksiä, jotta eri sektoreiden ja tieteenalojen keskeiset aineistot saataisiin selville.

Tavoitteena on toisaalta määritellä ne aineistot, jotka tarvitaan suomalaisen tutkimuksen ja opetuksen tason nostamiseksi huipulle. Toinen tavoite on määritellä ns. kansalliset aineistot, jotka voitaisiin avata kaikkien FinELib-konsortion jäsenten käyttöön ja jotka palvelisivat laajasti kansalaisten ja jäsenorganisaatioiden tietotarpeita.

5.4 Formaattimuutos (yleiset kirjastot)

MARC 21-formaattiin siirtymisen prosessi on aloitettu formaatin suomennoksella. Käännöksen ensimmäinen versio valmistuu 2006 loppuun mennessä. 2007 aikana valmistellaan konversiosääntöjä ja koulutuksia sekä tehdään Voyager-testikonversioita. 2008 tehdään Voyager-tietokantojen tuotantokonversiot. Näiden toimien ohessa ja erityisesti Voyager-tietokantojen tuotantokonversioiden jälkeen paneudutaan tiiviimmin muiden kirjastosektoreiden mahdollisten formaattikonversioiden tukemiseen.

5.5 FinELib palvelusopimukset sekä konsortior ryhmän ja ohjausryhmän jäsenet

Sopimukset ovat olleet kommentoitavina, ja niistä on päästy yksimielisyyteen. Esityksiä uusiksi edustajiksi FinELib konsortio- ja ohjausryhmiin on pyydetty.

6. Muut asiat

6.1 Keskusteltiin siitä, miten eri ryhmissä tapahtuvaa kehitystyötä seurataan ja mikä on ryhmien välinen synergia (vrt. Digitaalisen kirjaston ohjausjärjestelmä, FinELib konsortior ryhmä, kirjastosektoreiden työryhmät, jne.). Työryhmien kokousten pöytäkirjat ovat verkossa, ja myös kirjastoverkkopalveluiden extranetiä voisi hyödyntää aikaisempaa enemmän. Tiedonkulussa on toivomisen varaa, ja kentällä näyttää olevan vääriä käsityksiä. Toivottiin, että eri ryhmien edustajat voisivat tiedottaa enemmän omalle sektorilleen ryhmien toiminnasta. Todettiin, että suoraa sähköpostiviestintääkin pitäisi lisätä, vaikka tietoa onkin verkossa.

Kirjastoverkkopalveluiden kehittämiskokouksia ja tulosneuvottelujen valmistelukokouksia pidettiin tarpeellisina. Jos johtokunnassa on eri edustajia kuin puheenjohtajat, he voisivat osallistua tulosneuvottelujen valmistelukokouksiin. Myös työvaliokuntien yhteiskokouksia on hyvä jatkaa.

6.2 Erikoiskirjastojen tarpeet

Elisa Paavilainen kertoi, että kirjastoverkkopalveluiden toimintasuunnitelmassa olevista asioista erikoiskirjastoja kiinnostaa erityisesti KITT ja kokoelmakartta. Nellistä erikoiskirjastot eivät näytä tällä hetkellä olevan kiinnostuneita.

Elisa Paavilainen kysyi, onko tiedossa aikataulu, milloin OPM päättää oman hallinnonalansa erikoiskirjastojen kirjastoverkkopalveluiden koordinoimiskustannusten osuuden maksamisesta. Kristiina Hormia-Poutanen kertoi, ettei ole saanut tietoa OPM:n aikataulusta.

Kokous päättyi klo 15.40